

Körva ääres – korvan ääressä?

Viron äär(e)-vartaloisten postpositioiden suomenkieliset vastineet kaunokirjallisessa aineistossa

Emilia Järvelä

Kandidaatintutkielma

Humanististen tieteiden kandidaatin tutkinto, suomen kieli ja suomalais-ugrilainen

kielentutkimus

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Kesäkuu 2024

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck –järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Emilia Järvelä

Kõrva ääres – korvan ääressä? Viron äär(e)-vartaloisten postpositioiden suomenkieliset vastineet kaunokirjallisessa aineistossa

Sivumäärä: 30

Tarkastelen tässä tutkielmassa viron *äärde-*, *ääres-* ja *äärest-*postpositioiden käännösvastineita suomen kielessä. Käännösvastineiden avulla olen pyrkinyt löytämään suomen *ääreen-*, *ääressä-* ja *äärestä-*postpositioiden käyttöympäristön rajoitteita, kun ne toimivat viron *äär(e)-*vartaloisten postpositioiden käännösvastineina. Tutkielmani on luonteeltaan aineistopohjainen laadullinen tutkimus. Aineiston keräsin valituista virolaisista kaunokirjallisista teoksista sekä niiden suomennoksista.

Teoriataustakseni olen valinnut kognitiiviseen kielentutkimukseen kuuluvan kieliopillistumisen teorian, sillä postpositiot ovat usein kieliopillistuneita nomineja, jotka ovat kiteytyneet johonkin sijamuotoon. Lisäksi teoriaosuudessa esittelen yleisesti postpositioiden syntyä suomessa ja virossa.

Aineistossani viron *äär(e)-*vartaloisen postpositio esiintyi 70 kertaa. Käännösvastineita suomessa olivat *ääre-*vartaloisen postpositio 13 kertaa, sijapäätte 12 kertaa, *viere-*vartaloisen postpositio seitsemän kertaa, *reuna-*vartaloisen postpositio seitsemän kertaa, *varte-*vartaloisen postpositio viisi kertaa, *ranta/rannikko*+sijapäätte -kaava 14 kertaa. Harvemmin esiintyviä vastineita olivat *edessä-*, *alle-* ja *vasten-*postpositiot sekä *juure-*vartaloiset, *kuve-*vartaloiset, *luo-*vartaloiset ja *laita-*vartaloiset postpositiot.

Suomen *ääre-*vartaloisen postposition kanssa valikoitui useimmiten elollinen muuttuja, tarkemmin elollinen muuttuja, joka istuu. Suomen *ääre-*vartaloisen postposition kanssa yleisin kiintopiste oli pöytä tai eräänlaiseksi pöydäksi mielletävä huonekalu.

Avainsanat: adpositio, postpositio, kieliopillistuminen, kognitiivinen kielentutkimus

Sisällys

1	Johdanto	4
1.1	Tutkielman lähtökohdat	4
1.2	Katsaus viron <i>ääres</i> -postpositioon	5
1.3	Tutkimuskysymykset ja -hypoteesit	6
2	Postpositioiden synnystä ja käytöstä	7
2.1	Postpositiot suomessa ja virossa	7
2.2	Adpositioiden synnystä kognitiivisen kielentutkimuksen valossa	8
3	Aineiston keruu ja jaottelu	11
3.1	Aineiston keruuseen käytetyt teokset	11
3.2	Aineiston keruu	11
3.3	Aineiston jaottelu	12
4	<i>äär(e)</i>-vartaloisten postpositioiden käänkösvastineet suomessa	13
4.1	Käänkösvastineena <i>ääre</i> -vartaloiset postpositiot	13
4.1.1	Elollinen muuttuja	14
4.1.2	Eloton muuttuja	16
4.2	Käänkösvastineena sijapäätte	17
4.3	Käänkösvastineena <i>viere</i> -vartaloiset postpositiot	19
4.4	Käänkösvastineena <i>reuna</i> -vartaloiset postpositiot	20
4.5	Käänkösvastineena <i>varte</i> -vartaloiset postpositiot	21
4.6	Käänkösvastineena <i>rantalrannikko</i> +sijapäätte -kaava	22
4.7	Muut käänkösvastineet	23
5	Päätäntö	25
	Lähteet	27

1 Johdanto

1.1 Tutkielman lähtökohdat

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen vironkielisten *äärde-*, *ääres-* ja *äärest-*postpositioiden käännösvastineita suomessa. Käännösvastineiden avulla pyrin tarkastelemaan suomen *ääreen-*, *ääressä-* ja *äärestä-*postpositioiden käyttöympäristöjä, kun ne toimivat viron *ääres-*postposition käännösvastineina. Tutkimukseni tavoitteena siis on suomen lähisukukielen, viron, kautta selvittää, millaisissa ympäristöissä suomen *ääreen-*, *ääressä-* ja *äärestä-*postpositiot esiintyvät. Jatkossa käytän suomenkielisistä postpositioista yhteisnimitystä *ääressä-*postpositio ja vironkielisistä *ääres-*postpositio. Pyrin tutkimuksellani löytämään esimerkkejä *ääressä-* ja *ääres-*postpositioiden käyttöympäristöjen eroista ja samankaltaisuuksista, sekä pohtimaan, mikä suomenkielisen käännösvastineen valintaan on vaikuttanut. Käyttöympäristöllä tarkoitan lauseita, joihin tietty sana, tässä tapauksessa *ääressä-* tai *ääres-*postpositio, sopii luonnollisesti. Aineiston tähän tutkimukseen olen kerännyt virolaisista kaunokirjallisista teoksista sekä niiden suomennoksista. Esittelen teokset luvussa 3.

Tutkielmani on luonteeltaan laadullinen aineistopohjainen tutkimus. Toteutan tutkimukseni pitkälti kvalitatiivisesti eli laadullisesti, mutta tutkimuksellani on myös kvantitatiivisia eli määrällisiä piirteitä. Tarkoitan tällä sitä, että päätarkoitukseni on kuvata tutkielmani aihetta laadullisesti, mutta esitän analyysini tuloksia lukumäärinä. Valitsin tutkimukseni menetelmäksi laadullisen aineistopohjaisen, sillä halusin todellisuutta kuvaavan aineiston, ja autenttinen kielenkäyttötilanne antaa parhaan mahdollisuuden valitun ilmiön tutkimiseen (Luodonpää-Manni–Ojutkangas 2020: Laadullinen aineistopohjainen tutkimus, Johdanto).

Kiinnostuin tutkimukseni aiheesta, koska olen itse melko tuoreena vironoppijana törmännyt haasteeseen valita viroksi paras läheisyyttä merkitsevä postpositio. Sitä myötä olen huomannut viron *ääres-*postposition olevan paljon monikäyttöisempi kuin olin osannut kuvitella. Suomen ja viron ollessa hyvin läheiset sukukielet, jakavat ne keskenään paljon yhteistä sanastoa ja kieliopillisia piirteitä. Kielenoppija saattaa helposti erehtyä olettamaan, että samannäköisillä ja osittain tai kokonaan samaa tarkoittavilla sanoilla on myös yhtenevä käyttöympäristö. *Äääressä-* ja *ääres-*postpositiot ovat tästä oiva esimerkki ja siksi mielestäni hyvä tutkimuksen kohde. Lähisukukielten tutkimuksessa mielenkiintoisen tekee myös se, että usein kielten samuudelle on löydettävissä historiallinen selitys, kun taas erilaisuus kertoo siitä, mikä kielessä muuttuu ensimmäisenä (Grünthal 2004: 103).

Ääressä-postpositioon liittyviä tutkimuksia on ollut vaikea löytää suomesta tai virosta, mutta muita adpositio- ja grammitutkimuksia löytyy paljonkin. Tuoreimmat löytämäni suomen ja viron kattavat grammitutkimukset ovat Atte Huhtalan (2023) pro gradu -työ itämerensuomen kohdegrammien semantiikasta ja Liis Viksin (2020) niin ikään pro gradu -työ suomen *kohdalla*-, *kohdalle*- ja *kohdalta*-grammien merkityksistä ja käännösvastineista viron kielessä. Viks käyttää myös samaa aineistonhankintamenetelmää kuin minä tässä tutkimuksessa, ja olenkin ottanut hänen tutkimuksestaan mallia tutkimukseni jäsentelyyn. Näiden tutkimusten lisäksi Mirka Tupakan maisterintutkielmassa (2022) käsitellään suomen *ääressä*-postpositiota unkarin adessiivin yhtenä käännösvastineena. Ainoa *ääres*-postposition sisältävä tutkimus, jonka löysin, on Mirjam Ruutmanin (2016) maisterintutkielmassa, jossa hän tutkii adpositioiden käyttöä viron murteissa.

Tutkimuksessani etenen johdantoluvun jälkeen lukuun 2, joka käsittelee tutkimuksen teoriataustaa. Esittelen siinä postpositioiden kehittymistä kognitiivisen kielitieteen tutkimusaloihin kuuluvan kieliopillistumisen teorian valossa. Lisäksi avaan luvussa 2 tarkemmin postpositioiden käyttöä suomessa ja virossa. Luvussa 3 esittelen aineistoni ja sen, kuinka olen kerännyt ja jäsenellyt sitä. Luvussa 4 analysoin aineistoani tutkimuskysymysteni avulla ja luvussa 5 tarkastelen analyysin tuloksia. Ennen teoriaosuutta esittelen vielä johdannossa hieman viron *ääres*-postpositiota sekä tutkimuskysymykseni ja -hypoteesini.

1.2 Katsaus viron *ääres*-postpositioon

Viro–suomi-sanakirjan (VSS: *ääres*) mukaan *ääres*-postpositiolla on useampi suomenkielinen käännösvastine; se kattaa sisä- ja ulkopaikallissijaiset postpositiot *ääressä* ja *äärellä* sekä *vierellä*, *vieressä*, *varrella* ja *varressa*. Postposition rinnalla on myös toinen käännösvastine, sijapäätte, esimerkiksi *seina ääres* -ilmaisun luonteva suomennos voisi olla *seinustalla* (Eesti-soome sõnaraamat, 2007: 682). Adpositioiden käytössä onkin eroja suomessa ja virossa: virossa adpositioita käytetään enemmän, ja ne voivat usein vastata suomen sijapäätteitä (Remes 2015: 199). Virossa postpositiot määritellään taipumattomiksi sanoiksi, vaikkakin monella niistä on tulo-, olo- ja erosijaiset muodot (VSS: *ääres*).

Ääres-postposition käyttöympäristön laajuuden puolesta puhuvat jo sen useat suomennokset. Eesti keele seletav sõnaraamat (viron kielen selittävä sanakirja, EKSS: *ääres*) mukaan täysin neutraali vironkielinen lause voi olla esimerkiksi *raudtee ääres kasvab mets*. Sanasta sanaan *rautatien ääressä kasvaa metsä*, mutta oman kielitajuni mukaan *ääressä* ei sovi neutraaliin

suomennokseen, ennemmin postpositioksi valikoituisi *vieressä* (ks. 4.4), joka on yleisempi tai *varrella* (ks. 4.6), joka usein valikoituu postpositioksi pitkänomaisen kiintopisteen kanssa.

1.3 Tutkimuskysymykset ja -hypoteesit

Tutkimukseni tavoite on selvittää, mitä käännösvastineita viron *ääres*-postpositiolle on suomessa, ja mitä eri vastineiden käyttö kertoo suomen *ääressä*-postposition käyttöympäristöstä. Tämän tavoitteen pohjalta olen luonut tutkimuskysymykseni, jotka ovat seuraavat:

1. Mitä käännösvastineita suomessa on viron *ääres*-postpositiolle?
2. Mitkä seikat vaikuttavat suomen käännösvastineen valintaan?
3. Mitä rajoitteita suomen *ääressä*-postposition käytölle löytyy käännösvastineiden myötä?

Hypoteesini on, että aineistosta löytyy useita käännösvastineita *ääres*-postpositiolle, uskon vastineiden joukosta löytyvän *ääressä*-postposition, muita läheisyyteen viittaavia postpositioita ja sijapäätteitä. Lisäksi uskon suomen *ääressä*-postposition esiintyvän useimmiten elollisen muuttujan kanssa, jonka rintamasuunta on kiintopistettä kohti. Hypoteesini perustuvat luvussa 1.2 mainittuihin viron kieliopillisiin seikkoihin ja suomen osalta omaan kielitajuuni.

2 Postpositioiden synnystä ja käytöstä

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni kannalta tärkeitä käsitteitä sekä teoriataustaa. Alaluvussa 2.1 esittelen postpositioiden käyttöä suomessa ja virossa. Alaluku 2.2 käsittelee kognitiiviseen kielentutkimukseen kuuluvaa kieliopillistumisen teoriaa, joka on tämän tutkielman teoriatausta. Valintani kohdistui kieliopillistumisteoriaan siitä syystä, että postpositiot ovat alkujaan nomineja, jotka ovat kokeneet kieliopillistumisen ja saaneet näin yleisemmän ja abstraktimman merkityksen (Jaakola 1997: 121–122).

2.1 Postpositiot suomessa ja virossa

Postpositiot ovat prepositioiden kanssa yhteisnimitykseltään adpositioita. Postpositio asettuu lauseessa täydennyksensä perään ja prepositio taas täydennyksen edelle. Adpositioiden tehtävä on ilmaista olion tai asian suhdetta toiseen entiteettiin. (ISK 2004 § 687.) Tässä tutkimuksessa käytän oliosta termiä *muuttuja* ja entiteetistä termiä *kiintopiste*, jotka ovat kognitiiviseen kielentutkimukseen vakiintuneita termejä. Esimerkiksi lauseessa *kirja on pöydän päällä* muuttujana toimii *kirja*, kiintopisteenä *pöytä* ja postpositiona *päällä*. Lause ei toimisi ilman kiintopistettä, joten adpositiot voidaan määritellä syntaktisesti ja semanttisesti epäitsenäisiksi sanoiksi (Jaakola 1997: 122).

Matthew S. Dryerin tekemässä The World Atlas of Language Structure Online -kartassa (2013) on nähtävissä, että suomessa ja virossa esiintyvistä adpositioista suurin osa on postpositioita. Samainen kartta kuvaa molempien kielten olevan sanajärjestykseltään VO-kieliä, eli lauseessa verbi edeltää objektia. VO-sanajärjestyksen ja postpositioiden käyttö samassa kielessä on verrattain harvinaista: kartassa vain 42 kieltä 1142 kielestä ovat tällaisia. Postpositioiden määrää suomessa ja virossa selittää Riho Grünthalin (2003: 35–37) mukaan vanha suomalais-ugrilainen SOV-sanajärjestys, johon postpositioiden käyttö on sopinut prepositioita paremmin. Myös Ante Aikio (2022: 21) sanoo kantauralin olleen todennäköisesti SOV-kieli, jossa kaikki adpositiot ovat olleet postpositioita. Lauri Hakulinen (1979: 499) kuvaa suomalais-ugrilaisilla kielillä olevan yksi yhteinen sanajärjestyssääntö: ”selittävä käy selitettävän edellä”, joka tarkoittaa sitä, että attribuutti sijaitsee lauseessa pääsanansa edellä. Tämä on tärkeä seikka juuri postpositioiden paljoutta perusteltaessa: suomen postpositioiden ollessa taivutusmuodollisia substantiiveja, on postpositio aiemmin ollut pääsana ja nykyinen kiintopiste sen genetiiviattribuutti (Hakulinen 1979: 499–501).

Suomessa *ääressä*-postposition tehtävä on merkitä suhteellista sijaintia, tarkemmin sanottuna luona, vieressä tai tietyn etäisyyden päässä olemista (ISK 2004 § 689). *Ääressä*-postpositio kuuluu siis lähisuhteita osoittaviin postpositioihin, joita oletetaan kantauralissa olleen paljon (Huhtala 2023: 16). Lähisuhdetta osoittavien postpositioiden määrä voi olla yksi syy sille, miksi viron *ääres*-postpositiolla on useita käännösvastineita suomessa. Minna Jaakolan (1997: 121) mukaan suomessa on tyypillisesti paljon postpositioita, joilla on täsmällinen merkitys. *Ääres*-postpositio kuuluu virossa luokkaan *kohakaassõnad* 'paikallisaspositiot' eli sillä niin ikään kuvataan läheisyydessä olemista. *Äär(e)*-vartaloiset postpositiot ilmaisevat siis suomessa sekä virossa eräänlaista läheisyydessä olemista. Kielitoimiston sanakirja (KS: *ääressä*) kuvaa suomeksi *ääressä olemista* aivan vieressä, aivan lähellä olemiseksi. EKSS taas kuvaa *ääressä olemista* viroksi *millegi vahetus läheduses, millegi juures või kõrval* 'jonkin välittömässä läheisyydessä, jonkin vieressä tai rinnalla'. Sanakirjojen antamat tulkinnat ovat siis lähes identtisiä keskenään.

2.2 Adpositioiden synnystä kognitiivisen kielentutkimuksen valossa

Yksi kognitiivisen kielentutkimuksen lähtökohdista on se, että kieltä pidetään erottamattomana osana muita kognitiivisia prosesseja, kuten ajattelemista ja muistia (Veismann 2011: 6). Kieli ei voi muuttua tyhjiössä (Ojutkangas 2001: 13), vaan muutoksen taustalla on ihmisten välinen vuorovaikutus (Veismann 2011: 6). Koska vuorovaikutus on iso osa elävää kieltä, on kieli täten myös jatkuvassa muutoksessa. Muutoksen yksi osa-alue on kieliopillistuminen. Kieliopillistumisella tarkoitetaan sitä, kun jostakin leksikaalisesta aineksesta syntyy kieliopillinen, eli grammatikaalinen. Esimerkiksi leksikaalinen *sisältösana* voi kieliopillistumisen myötä laajeta *funktiosanaksi* ja saada näin abstraktimman merkityksen. Sanan merkitys voi siis laajeta kuvaamaan tarkoitteen sijasta erilaisten suhteiden osoittamista. (Lehtinen–Laitinen 1997: 6, 10.)

Kieliopillistumisen prosessi saa alkunsa usein siten, että sanan voi tulkita eri tavoin, kirjaimellisesti ja metaforisesti (Harris–Campbell 1995: 71). Prosessi nähdään kaksivaiheisena, Paul J. Hopper ja Elizabeth Closs Traugott (2003: 64) nimittävät vaiheita *reanalyysiksi* ja *analogiaksi*. Analogian avulla sanalle reanalysoituu uusi tulkinta ja lopulta uuden tulkinnan käyttö laajenee analogisesti (Ojutkangas 2000: 2). Konteksti on kieliopillistumisen kannalta tärkeä, sillä se mahdollistaa leksikaalisen sanan tulkinnan metaforisesti; konteksti auttaa kuulijaa ymmärtämään sanan uuden jäsentymisen (Lehtinen–Laitinen 1997: 12–13) ja sanan uusi analyysi syntyy kontekstin avulla arvaamalla (Anttila

1989: 196–197). Krista Ojutkangas (1998: 68) kuvaa, että osa voi metonymisesti laajeta tarkoittamaan myös ympäröivää tilaansa. Juuri näin uskon käyneen *ääri*-nominille sen muuttuessa *ääressä*-postpositioksi. Suomen etymologisen sanakirjan (SES: ääri) mukaan *ääri*-nomini tarkoittaa rajaa, reunaa ja laitaa, näin ollen uskon esimerkiksi pöydän äären olevan kehittynyt inessiivimuotoisena merkitsemään eräänlaista pöydän läheisyydessä oloa.

Adpositiot ovat sanoja, joissa on tapahtunut kategorianvaihdos kieliopillistumisen myötä. Adpositioita syntyy, kun nominin ja sijapäätteen yhtymä vakiintuu omaksi kielen yksikökseen, jolla on myös oma merkityksensä. (Jaakola, 1997: 128.) Esimerkiksi tämän tutkimuksen aiheena olevat *ääressä*- ja *ääres*-postpositiot ovat saaneet kieliopillisen merkityksen kiteytyessään sisäpaikallissijoihin. Suomen etymologisen sanakirjan mukaan *ääri*-sanan vironkielinen vastine on *äär*. Viron ja suomen yhteiseen kantakieleen, kantasuomeen, on rekonstruoitu *ääri*-sana muodoissa **äje-re > ää-re*, joka on balttilaina. Muita itämerensuomalaisia vastineita ovat esimerkiksi inkeröisen *āri* 'reuna', karjalan *eāreh*, *eāres* 'pois', lyydin *iārē*, *iāreh*, *iāres* 'pois' ja vatjan *āri* 'ääri' (SES: ääri). Myös vatjan *āri*-nominista on kehittynyt postpositio, jota käytetään *ääressä*- ja *ääres*-postpositioiden tapaan (Vatjan kielen sanakirja: äärežä). Uskon *ääri*-nominin kehittyneen postpositioksi jo myöhäiskantasuomessa, ja sen jatkaneen kieliopillistumista eri suuntiin suomessa ja virossa: viron *ääres*-postpositio on tämän tutkimuksen valossa monikäyttöisempi (ks. 4), mutta suomeen on sisäpaikallissijaisen postposition lisäksi vakiintunut ulkopaikallissijainen *äärellä*-postpositio, jolla tulkitseen kuvattavan usein abstrakteja suhteita, kuten ilmaus *jännän äärellä*.

Kieliopillistuminen ei tapahdu hetkessä vaan prosessia kuvataan jatkumona, jossa kielenaines kulkee kategoriasta seuraavaan (Lehmann 1985: 3). Jaakola (1997: 126) on suomentanut ja tiivistänyt Christian Lehmannin jatkumon seuraaviin vaiheisiin: 1) relationaalinen subjekti, 2) sekundaari adpositio, 3) primaari adpositio, 4) agglutinoiva sijapäätte (affiksi) ja 5) fuusioiva sijapäätte (affiksi). Relatiionaalisella subjektilla tarkoitetaan sellaisia subjekteja, jotka ovat otollisempia siirtymään jatkumolla seuraavaan vaiheeseen. Tällaisia subjekteja ovat esimerkiksi ne, jotka merkitsevät relationaalisia suhteita ja saavat genetiivitäydennyksen. Sekundaari adpositiot ilmaisevat konkreettisia suhteita ja primaari adpositiot taas kieliopillisia suhteita. Viimeisessä vaiheessa kielenaineksesta kehittyä sijapäätte. (Jaakola 1997: 126–128). Suomesta ja virosta havainnollistava esimerkki kieliopillistumisen jatkumosta on suomen *kanssa*-postpositio ja viron vastaava *kaasa*-adverbiaali. Suomen *kanssa*-postpositio on kieliopillistunut substantiivista *kansa* (EVE: kansa) ja postpositio on edelleen kehittynyt puhekielessä muotoon *kaa*, joka saatetaan virheellisesti kirjoittaa yhteen

genetiiviattribuuttinsa kanssa suffiksin omaisesti, esimerkiksi *autonkaa*. Virossa *kaasa-*adverbiaalista on kehittynyt komitatiivin sijapäätte *-ga*, *autoga* 'auton kanssa, autolla'. (Jaakola 1997: 128).

Ääressä- ja *ääres-*postpositiot eivät ole edenneet *-ga*-sijapäätteen lailla jatkumon loppuun vaan ovat vaiheessa 2) sekundaari adpositio, sillä ne kuvaavat konkreettisia suhteita. *Ääressä-* ja *ääres-*postpositioiden tapauksessa substantiivi *äär(i)* on kiteytynyt paikallissijamuotoihinsa, joilla merkitään eräänlaista muuttujan läheisyyttä kiintopisteeseen. Leksikaalisen sanan kieliopillistuessa vanha merkitys voi joko kadota tai jäädä uuden merkityksen rinnalle (Jaakola 1997: 129). *Äär(i)*-nomini on edelleen olemassa niin suomessa kuin virossa, mutta omien havaintojeni mukaan se esiintyy molemmissa kielissä usein osana yhdyssanaa, esimerkiksi *äärioikeisto* ja sen vironkielinen vastine *paremäärmuslus* sekä sanonnoissa kuten *mennä maailman ääriin ja üle ääre ajama*.

3 Aineiston keruu ja jaottelu

Tässä luvussa esittelen mistä ja miten olen kerännyt tutkimusaineistoni sekä sen, miten olen aineistoani jäsenellyt. Tutkielmani aineisto on yksisuuntainen, eli tutkin ainoastaan virosta suomeen käännettyjä tapauksia.

3.1 Aineiston keruuseen käytetyt teokset

Aineistoni keräsin virolaisista kaunokirjallisista teoksista ja niiden suomennoksista. Minulla ei ollut juurikaan kriteerejä teosten valinnassa, mutta siihen luonnollisesti vaikutti suomennoksen löytyminen. Olen pyrkinyt ottamaan mukaan laajasti eri kirjailijoiden ja suomentajien teoksia, jotta tuloksissa ei vaikuttaisi liikaa tietyn kirjailijan tai kääntäjän tapa kirjoittaa. Tämä ei kuitenkaan toteutunut täysin haluamallani tavalla, sillä suomentajat osoittautuivat usein samoiksi ja suomennettuja teoksia oli rajallinen määrä saatavilla Turun kaupunginkirjastossa. Lopulta valitsin yhteensä kuusi teosta suomennoksineen. Valitut teokset ovat:

A. H. Tammsaare, *Tõde ja õigus V* (1936) ja Juhani Salokanteleen suomennos *Totuus ja oikeus V – Kotiinpaluu* (2013), 16 tapausta

Andrus Kivirähk, *Rehepapp ehk november* (2000) ja Kaisu Lahikaisen suomennos *Riihiukko eli marraskuu* (2002), 15 tapausta

Indrek Hargla, *Apteeker Melchior ja Oleviste mõistatus* (2010) ja Jouko Vanhasen suomennos *Apteekkari Melchior ja Olevisten kirkon arvoitus* (2011), yhdeksän tapausta

Jaan Kross, *Keisri hull* (1978) ja Juhani Salokanteleen suomennos *Keisarin hullu* (2010), 15 tapausta

Karl Ristikivi, *Hingede öö* (1991 [alkuperäinen julkaisu 1953]) ja Jouko Vanhasen suomennos *Sielujen yö* (2022), kolme tapausta

Rein Raud, *Täiusliku lause surm* (2015) ja Hannu Oittisen suomennos *Täydellisen lauseen kuolema* (2016), 12 tapausta

3.2 Aineiston keruu

Olen kerännyt aineistoni suurimmaksi osaksi täysin manuaalisesti edellä mainittuja virolaisia teoksia selaten ja etsien *ääres*-postposition sisältäviä lauseita. Teokset *Tõde ja õigus V* ja

Hingede öö löytyivät internetistä ilmaisina e-kirjoina, ja niiden selaamista helpottaakseni olen käyttänyt hakutoimintoa. Aineistoa kerätessä olen ottanut huomioon tulo-, olo- ja erosijaiset muodot *äärde*, *ääres* ja *äärest*, enkä analyysissäni erittele tapauksia *ääres*-postposition sijamuodon mukaan. Olen etsinyt *ääres*-postpositioita kronologisessa järjestyksessä, useimmiten koko teoksen mitalta. Olin kuitenkin asettanut ylärajaksi 20 tapausta teosta kohden. Osassa teoksissa oli esiintymiä erittäin paljon, osassa taas niukemmin. Yhteensä analysoitaviksi olen valinnut 70 tapausta.

Etsimistäni tapauksista kaksi osoittautui käyttökelvottomiksi, toisessa *ääres* oli merkitsemässä *äär*-sanana inessiiviä eikä toiminut lauseessa postposition kaltaisesti ja toisen tapauksen suomennos oli liian idiomimainen, eikä näin ollen ollut analysoitavissa.

3.3 Aineiston jaottelu

Tutkimukseni ja analysoinnin tueksi olen koonnut löytämäni *ääres*-postposition sisältävät lauseet ja niiden suomennokset Access-aulukkoon. Olen jakanut tapaukset suomen käännösvastineiden mukaan seuraaviin ryhmiin, jotka toimivat myös luvun 4 alalukuina:

Ääressä, 13 tapausta

Sijapäätte, 12 tapausta

Vierellä/vieressä, seitsemän tapausta

Reunalla/reunassa, seitsemän tapausta

Varrella/varressa, viisi tapausta

Ranta/rannikko+sijapäätte, 14 tapausta

Muut, 12 tapausta

Jaottelun ja alalukujen perustana ovat *ääres*-postposition sanakirjan antamat suomen käännösvastineet, jotka esittelin johdantoluvussa. Lisäksi aineistosta erottautui määrällisesti käännösvariantit *reunalla/reunassa*-postpositio ja *ranta/rannikko*+sijapäätte -kaava, ja siksi niillä on omat alalukunsa.

Tutkimuskysymyksieni johdattelemana olen koonnut kaikkien ryhmien tulokset kategorioihin, jotka ovat: muuttujan tyyppi (elollinen, eloton) sekä elollisen muuttujan asento (esim. seisten, istuen, maaten) ja rintamasuunta kiintopisteeseen nähden (esim. kohti, pois päin). Näiden kategorioiden avulla koitan selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat suomennoksen valintaan.

4 äär(e)-vartaloisten postpositioiden käänkösvastineet suomessa

Tässä luvussa analysoin keräämiäni *ääres*-tapauksen käänkösvastineet. Pysin jokaisessa alaluvussa löytämään vastauksen siihen, miksi juuri tietty käänkösvastine on valittu kuhunkin kontekstiin. Tutkimuskysymyksiäni liittyvät *ääressä*- ja *ääres*-postpositioiden eroihin suomessa ja virossa, sekä siihen, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet suomen käänkösvastineen valintaan. Koska aiempia tutkimuksia suomen *ääressä*-postpositioon liittyen on ollut haastavaa löytää, nojaa analyysini suomen osalta pitkälti omaan kielitajuuni sekä muutamien muiden käänkösvastineiden tutkimuksiin. Analysointini kohdistuu joko muuttajaan, muuttujan asentoon, kiintopisteeseen, *ääres*-postpositioon suomennokseen tai useampaan näistä, riippuen siitä, mikä olen kokenut merkittäväksi tekijäksi suomennoksen valinnassa. Täysin tyhjentävää vastausta esittämiini tutkimuskysymyksiin ei voi saada tämän mittaluokan aineistolla. Lähtökohtaisesti suomentaja on kuitenkin tehnyt myös päätöksensä, ja minä pyrin selvittämään mahdolliset syyt käänkösvastineen valintaan.

Vironkielisiä *ääres*-tapauksia aineistossani on yhteensä 70 kappaletta, samankaltaisten tapauksen kohdalla olen valinnut vain yhden esimerkin analysoitavaksi. Tapaukset on lueteltu juoksevin numeroin, ja jokaisen tapauksen perässä on kirjailijan nimikirjaimet. Olen pilkkonut pitkiä virkkeitä ja lauseita, mutta kaikki tutkimukseni kannalta tärkeä tieto on jätetty näkyville. Analyysin seuraamista helpottaakseni olen alleviivannut lauseista ja virkkeistä tutkimukseni kannalta olennaiset kohdat: muuttujan, muuttujan asennon, kiintopisteen ja *ääres*-postpositioon ja sen käänkösvastineen, ja korostanut lihavoimalla *ääres*-postpositioon sekä sen käänkösvastineen.

4.1 Käänkösvastineena *ääre*-vartaloiset postpositiot

Ensimmäisenä analysoin tapaukset, joissa suomennoksessa on käytetty *ääressä*-postpositiota. Tapauksia on aineistossa melko vähän, 13 kappaletta. Tapauksen vähyyden vuoksi on sitäkin kiinnostavampaa tutkia, mitä yhteistä tapauksilla on. Tämän tutkimuksen aineiston valossa näyttää viron *ääres*-postpositiolla olevan laajempi käyttöympäristö, mutta tulos ei ole luotettava sillä tutkimus on yksisuuntainen eikä mukana ole esimerkiksi viron postpositioita *juures* 'luona' ja *kõrval* 'vieressä, rinnalla, sivussa', jotka saattaisivat joissakin konteksteissa kääntyä suomeksi *ääressä*-postpositiolla. Varmaa on kuitenkin se, että käyttöalat ovat toisistaan osittain eriävät.

Johdannossa mainitsin hypoteesikseni, että suomessa *ääressä oleva* muuttuja on usein elollinen. Hypoteesini osui oikeaan, sillä varmasti elottomia *ääressä olevia* muuttujia on aineistossa vain yksi. Elollisia muuttujia oli 11, elottomia yksi sekä yksi tapaus, jossa muuttujaa oli vaikea nimetä. Jaoin tämän alaluvun kahtia lukuihin 4.1.1 ja 4.1.2 alaluvun pituuden vuoksi sekä siksi, että koin tapauksen analysoinnin selkeämmäksi näin.

4.1.1 Elollinen muuttuja

Elollisten muuttujien ryhmästä nousi määrällisesti esiin tapaukset, joissa muuttujan asento on istuen, tällaisia tapauksia oli kahdeksan kappaletta 11:sta. Niistä kolmea tapausta yhdisti *pöytä*-kiintopiste.

1. Ta oli rõhutatult rahulik ja viisakas, küll aga nägi välja hoopis teistsugune kui eelmisel korral, mil ta siin Särje laua ääres taburetil istus. (R. R.)
Hän oli korostetun tyyni ja kohtelias, vaikka näyttikin aivan toisenlaiselta kuin edellisellä kerralla istuessaan jakkaralla Särgin pöydän ääressä. (R. R.)

Kielitajuuni pohjaten suomen *ääressä*-postposition yleisimpiin käyttöympäristöihin lukeutuu juuri *pöydän ääressä* -ilmaisu. Myös Tupakan maisterintutkielmassa (2022: 22–23) *ääressä*-postpositiota oli käytetty eniten juuri *pöytä*-kiintopisteen kanssa. Uskon tämän johtuvan *ääri*-nominin merkityksestä ja siitä, että pöydällä on helposti nimettävä ääri. Lisäksi *pöydän ääressä* -ilmauksen käyttö näyttää vaativan muuttujan asennon olevan istuva. Tulkitsen muuttujan rintamasuunnan olevan kiintopistettä kohden.

Seuraavissa tapauksissa (2–4) muuttujien asento on istuva ja kiintopisteinä toimivat *pata*, *nuotio* ja *tuli*. *Nuotio*- ja *tuli*-kiintopisteet tulkitsen näissä konteksteissa toistensa synonyymeiksi, molemmat ovat luultavasti ulkotilassa olevia avotulia.

2. Ruum täitus auruga, aga nõid istus paja äärde (A. K.)
Höyry levisi huoneeseen, mutta noita istuutui padan ääreen (A. K.)

Padan tai muun ruoanvalmistusastian ääressä oleminen viittaa mielestäni kokkaamiseen, jolloin muuttujan rintamasuunta olisi kiintopistettä kohden.

3. Rehepapp istus rahulikult oma lõkke ääres – – (A. K.)
Riihiukko istui rauhallisena nuotionsa ääressä – – (A. K.)
4. korjas peeni samblasi oksi ja tegi tule üles, mille ääres istus kaua aega (A. H. T.)

kokosi ohuita naavaisia oksia ja viritti tulen, jonka ääressä istui pitkään (A. H. T.)

Tulen tai nuotion äärtä ei ole yhtä helppo nimetä kuin aiemmin mainitun pöydän. Kuitenkin koen myös avotulen esiintyvän usein *ääressä*-postposition kanssa, usein sellaisissa tapauksissa miellän muuttujan rintamasuunnan olevan kiintopistettä kohden.

Myös tapauksissa 5 ja 6 muuttujan asento on istuva. Kiintopisteinä toimivat *seinä* ja *ikkuna*.

5. Laitvaid pilke heitis neile aga mitte ainult vanem naine kompsudega, vaid ka üks tunduvalt noorem, kes istus teise seinä ääres, otse nende vastas. (K. R.)

Paheksuvia katseita heihin ei luonut vain tuo vanha nainen nyytteineen, vaan myös muuan huomattavasti nuorempi nainen, joka istui toisen seinän ääressä suoraan heitä vastapäätä. (K. R.)

6. peale nende oli Must Luige teisel korrusel vaid üks keskealine armunud paar akna ääres istumas (K. R.)

heidän lisäksi Mustan Joutsenen yläkerrassa istui vain yksi keski-ikäinen rakastunut pari ikkunan ääressä (K. R.)

Tupakka (2022: 23) kuvaa *ikkunan ääressä* -ilmauksen olevan metaforisempi kuin esimerkiksi *pöydän ääressä* -ilmaisu, sillä ikkunalla ei ole reunoja tai äärtä. Sama pätee myös *seinä*-kiintopisteeseen, joka esiintyykin aineistossani huomattavasti useammin *viere-*vartaloisten postpositioiden kanssa (ks. 4.3). Sen vuoksi pohdin, onko tapauksissa 5 ja 6 kyseessä ennemmin pöydän ääressä oleminen, ja pöytä on ikkunan tai seinän vieressä. Tapauksessa 6 mielikuvaa pöydästä vahvistaa ympäristö, Musta Joutsen -niminen ravintola. Molempien tapausten muuttujien rintamasuunnan voi todeta olevan pois päin nimetyistä kiintopisteistä. Tapauksessa 5 muuttujan katse on kohdistunut huoneessa olijoihin, pois päin seinästä, ja tapauksessa 6 *rakastuneen parin* rintamasuunta on luultavasti toisiaan kohden. Mikäli kiintopisteeksi vaihtuisi pöytä, olisi molemmissa tapauksissa muuttujan rintamasuunta kiintopistettä päin.

Tapaus 7 olisi sopinut myös *pöydän ääressä istutaan* -tapausten joukkoon, sillä sen kiintopisteen, *tiskin*, voi määritellä eräänlaiseksi pöydäksi ravintola- tai baariympäristössä.

7. aga võib-olla ka kaks joonud siin leti ääres tassi kohvi ja vist ka konjakit. (R. R.)
yhden tai kaksi kertaa poika oli juonut tiskin ääressä kupin kahvia ja ehkä konjakin (R. R.)

Tiski on usein sen korkuinen, että sen luona joko seistään tai istutaan korkealla jakkaralla. Mielikuva istumisesta tulee tapauksessa kuvatusa tapahtumasta, *kahvin ja konjakin juomisesta*. Kyseiset toiminnot voivat olla kestoiltaan pidempiä, jolloin istuminen vaikuttaa luonnollisemmalta valinnalta kuin seisominen. Muuttujan rintamasuunnan miellän olevan kiintopistettä kohden.

Tapauksissa 8 ja 9 muuttuja on luultavasti seisaallaan. Vain tapauksessa 8 muuttujan asento on mainittu, mutta tapauksessa 9 se on pääteltävissä kontekstista.

8. nagu tahaks ta kõigile, kogu kihelkonnale näidata, kuis ta seisab aastast aastasse oma vigase jalaga pingi ääres püsti (A. H. T.)
 aivan kuin olisi halunnut näyttää kaikille, koko pitäjälle, miten hän seisoo vuodesta toiseen viällisine jalkoineen höyläpenkin ääressä (A. H. T.)

Tapauksen 8 kiintopiste on *höyläpenkki*, joka on eräänlainen pöytä. Tässä tapauksessa se ei vaadi muuttujan istumista, sillä kyseessä on puutyöpöytä, jonka ääressä usein työskennellään sekä istuen että seisten. Muuttujan rintamasuunnan voi todeta olevan kiintopistettä kohden, koska pöydällä työskennellään.

Tiski-kiintopiste esiintyi myös toisen kerran aineistossani tässä kategoriassa. Tapauksessa 9 tulkitsen muuttujan asennon kuitenkin seisovaksi toisin kuin tapauksessa 6.

9. Ta astus sisse ja tuli leti äärde. (I. H.)
Hän astui sisään ja tuli tiskin ääreen. (I. H.)

Kontekstissa *tulla*-verbi kuvaa kävelemistä, eli todennäköisempää on muuttujan seisovan. Rintamasuunta on kiintopistettä kohti.

4.1.2 Eloton muuttuja

Selkeästi elottomia muuttujia tässä kategoriassa oli vain yksi, kuitenkin päätin sijoittaa myös tapauksen 10 tähän alalukuun, sillä en voinut varmaksi todistaa muuttujan olevan elollinen. Samasta syystä tapausta 10 oli vaikeampi analysoida.

10. Õhtul oli naeru laialt, kui nad pliidi ääres oma riideid kuivatasiid ja sandaalid olid veel hommikul jahedad ja niisked vastu jalga. (R. R.)
 Illalla oli piisannut naurua, kun he olivat kuivatelleet vaatteitaan lieden ääressä, ja vielä aamulla sandaalit olivat tuntuneet jalassa viileiltä ja kosteilta. (R. R.)

Tulkitsen, että vironkielisessä virkkeessä muuttuja on *nad* 'he', eli muuttuja on elollinen: sanajärjestys luo mielikuvan, että he ovat lieden ääressä, suomennoksessa taas *he*-persoonapronomini on lauseessa melko kaukana kiintopisteestä ja postpositiosta. Kuitenkin verbin *kuivatella* vuoksi koen, että tilanne on ollut aktiivista tekemistä. Aktiivisella tekemisellä tarkoitan tässä tilanteessa sitä, että elollinen olio on tekemisessä mukana. Aktiivisuuden puolesta puhuu myös objektinsijamuoto, partitiivi, joka valitaan objektin sijaksi, kun tekeminen on kesken eli aspektiltaan rajaamaton (ISK 2004, § 930).

Selkeästi eloton muuttuja oli *kirjat* tapauksessa 11.

11. Ning neljandal, tühjal toolil meie ümmarguse laua ääres olid virnas tema poolt Tartust toodud raamatud. (J. K.)

Ja neljännellä tyhjällä tuolilla ympyräisen pöytämme ääressä olivat pinossa hänen Tartosta tuomansa kirjat. (J. K.)

Uskon *ääressä*-postposition valikoituneen suomennokseen *pöytä*-kiintopisteen takia.

4.2 Käännösvastineena sijapäätte

Sijapäätteellä suomennettuja tapauksia on yhteensä 12 kappaletta, joista 10 tapauksessa muuttuja on elollinen ja kahdessa eloton. Useimmassa tapauksista on käytetty ulkopaikallissijaista sijapäätettä, luultavasti siksi, että *ääres*-postpositio viittaa lähellä ja luona olemiseen, ei sisällä olemiseen, vaikka postpositio itsessään on sisäpaikallissijainen. Kuitenkin suomennoksissa on myös sisäpaikallissijaisia käännösvastineita. Käytetyt sijamuodot ovat inessiivi (kolme tapausta), adessiivi (kolme tapausta), illatiivi (kolme tapausta), allatiivi (kolme tapausta),

Elollisten muuttujien kanssa esiintyi kiintopisteet *pöytä, vesi, katu, ranta, tuli, pelto, puro, jokivarsi* ja kahdesti *joki*.

12. Mäletad, kui meil Kannukal õue all oja ääres pardid olid? (J. K.)

Muistatko kun meillä oli Kannukan pihan reunassa purossa ankoja? (J. K.)

Tapauksen 12 *ääres*-postposition suomennoksena toimii inessiivin sijapäätte *-ssa*. *Purossa* -ilmaus viittaa kontekstissaan sekä vedessä että sen rannalla oloon, koska kyseessä on pidempiaikaisen tapahtuman kuvaus, ja vesilinnut elävät vesistössä sekä sen ympäröimällä. Tämän vuoksi käännös ei myöskään ole *rannalla* (ks. 4.7). *Ääressä*-

postpositiota ei luultavasti haluttu käyttää suomennoksessa, koska puhutaan pitkäkestoisesta ajasta.

13. Üks noormees ja neiu astuvad tänavalt sisse ja on juba laua ääres istet võtmas, kui neid märkavad (R. R.)

Nuurukainen ja hänen seuralaisensa astuvat sisään ja ovat jo asettumassa pöytään huomattessaan miehet (R. R.)

Tapauksen 13 käänkösvastineena on käytetty illatiivia *-An, pöytään*. Erona luvun 4.1.1 tapauksiin, tapauksessa 13 muuttuja ei ole vielä istumassa. Kuten luvussa 4.1.1 totesin, pöydän ääressä istuminen on prototyyppisintä ääressä olemista suomen kielessä. Tapauksessa 13 ei kuitenkaan olla vielä istumassa vaan vasta istuutumassa. Suomennoksen illatiivimuotoinen *pöytään*-ilmaus on suomen kieleen vakiintunut tapa ilmaista istuutumista pöydän ääreen.

14. Ta ei olnud üks, nagu Indrek oli lootnud, vaid koos sõbrannaga, selle pika tumeda patsiga, kes jäi teda tänavä äärde ootama. (R. R.)

Hän ei tullut yksin, kuten Indrek oli toivonut, vaan yhdessä ystävättärensä kanssa, sen pitkälehtisen, joka oli jäänyt odottamaan häntä kadulle. (R. R.)

15. Me oleme maailma serva peal ja seda kõvemini peame kaitsma oma pühakute ja jumala sõna siin vilistite piiri ääres. (I. H.)

Me olemme maailman laidalla, ja sitä kovemmin meidän on suojeltava pyhimystemme ja Jumalan sana näillä filistealaisten rajoilla. (I. H.)

Tapauksissa 14 ja 15 koen suomennokseksi valikoituneen suomeen vakiintuneet muodot, tapauksessa 14 allatiivi *-lle* ja tapauksessa 15 adessiivi *-lla*. *Piiri ääres* -ilmaus on kokemukseni mukaan viroon vakiintunut muoto valtioiden rajoista puhuttaessa.

16. Ta ujus kalda äärde (A. K.)

Se ui rantaan (A. K.)

Tapauksessa 16 on käytetty suomennoksessa illatiivia *-An, rantaan*. Erona kohdan 4.7 tapauksiin, tässä tapauksessa ei ole mainittu vesistöä. Kiinnostava seikka tapauksessa 16 on se, että virossa näyttää olevan mahdollista puhua *äärestä* myös vedestä maalle päin katsottuna. Tulkitseen virossa *ääres*-postposition olevan siis ”kaksisuuntainen”, vedestä katsottuna ja maalta katsottuna. Suomen kielessä en koe olevan tällaista mahdollisuutta.

Elottomien muuttujien kanssa esiintyneet kiintopisteet olivat *jokivarsi* ja *tie*.

17. Kui ta käiks läbi kõik metsa- nurgatalud ja ka need kauged välimaa-külad, kel heinamaad Vargamaa all jõe ääres! (A. H. T.)

Jos hän kävisi kaikissa syrjäkulmien taloissa ja myös niissä kaukaisissa kylissä, joilla on heinämaita jokivarressa Vargamäen kohdalla. (A. H. T.)

Tapauksessa 17 on *jõe ääres* -ilmaus suomennettu inessiivimuotoisella yhdyssanalla *jokivarressa*. Tapaus olisi sopinut myös käsiteltäväksi alaluvussa 4.6, missä analysoin enemmän *varre*-vartaloisten postpositioiden käyttöä.

4.3 Käännösvastineena *viere*-vartaloiset postpositiot

viere-vartaloisilla postpositioilla suomennettuja tapauksia on yhteensä seitsemän, joista kolmessa on elollinen muuttuja ja neljässä eloton. Tuomas Huumo ja Piia Peiponen (2013: 74) kuvaavat *vieressä*- ja *vierellä*-postpositioiden välillä olevan mahdollisesti staattisuuden ja dynaamisuuden ero. Esimerkiksi liikkuva kiintopiste tai muuttuja saa useammin postpositiokseen ulkopaikallissijaisen, paikallaan oleva taas sisäpaikallissijaisen postposition (Huumo–Peiponen 2013: 74).

Elollisen muuttujan kanssa esiintyy kiintopisteenä *aita*, *seinä* ja *uuni*. Tapauksissa 18–20 muuttuja on elollinen.

18. „Nojah, aga mis sa siis tahad selle kleidi eest?“ kordas Liina küsimust, seistes aia ääres (A. K.)

"Niin mutta mitä sinä haluat tästä leningistä? Liina toisti kysymyksensä seisoen aidan vierellä (A. K.)

Tapauksessa 18 suomennokseksi sopisi mielestäni myös *ääressä*-postpositio. *viere*-vartaloinen postpositio on kuitenkin yleisempi (Saukkonen ym. 1979: 520, 535) ja neutraalimpi, eikä ota mielestäni kantaa muuttujan ja kiintopisteen suhteeseen, kuten muuttujan rintamasuuntaan yhtä paljon kuin *ääressä*-postpositio ottaisi.

19. „Oled õige sina, Indrek, või?“ „Mina, isa,“ kostis ahju äärest redelipulgalt. (A. H. T.)

"Thanko se olet sinä, Indrek?" "Minä olen, isä", kuului uunin viereltä tikkaan askelmalta (A. H. T.)

Myös tapauksen 19 suomennokseen olisi mielestäni voinut sopia *ääressä*-postpositio, mutta tilanne olisi voinut vaikuttaa siltä, että muuttuja on uunin edessä ehkäpä valmistamassa ruokaa. Tässä tapauksessa kuitenkin vaikuttaa siltä, että askelma ei ole voinut olla uunin edessä vaan juuri vieressä. Postposition valintaan on myös voinut vaikuttaa passiivimuotoinen *kuulua*-verbi. Suomessa passiivimuotoisella verbillä jätetään tekijä tai kokija mainitsematta, ja oman kielitajuni mukaan *ääressä oleva* on juuri elollinen muuttuja. Lauseessa ei ole varsinaista muuttujaa, mutta kontekstista voidaan kuitenkin päätellä sen olevan Indrek-niminen henkilö.

20. Hans tõmbus seinä **äärde** (A. K.)

Hannu vetäytyi seinän **viereen** (A. K.)

Tapauksessa 20 uskon postposition valikoituneen *seinä*-kiintopisteen myötä.

Kaikissa *viere*-vartaloisilla postpositiolla suomennetuissa virkkeissä, jossa muuttuja on eloton, kiintopisteenä on *seinä*. Muuttujia ovat *saappaat*, *nojatuoli*, *hylly* ja *keppi*.

Tapauksissa 21 ja 22 muuttuja on eloton.

21. ja saapad on sul siin **ääres** eilsest näe kui porised. (J. K.)

ja siellä on saappaat seinän **vieressä** eilisestä ties miten kurassa (J. K.)

22. Ja seinä **äärde** riiuli, sinna ajakirjade Pikker ja Noorus vanu aastakäike (R. R.)

Ja seinän **viereen** hyllyn, johon kertyi Pikker- ja Noorus-aikakauslehtien vanhoja vuosikertoja (R. R.)

Uskon tapauksiin valikoituneen *viere*-vartaloisen postposition muuttujan elottomuuden sekä kiintopisteen takia. Luvussa 4.1.1 pohdin *seinän ääressä* -ilmaisun vaikeutta juuri sen vuoksi, ettei seinällä ole varsinaista laitaa, jonka voisi mieltää seinän ääreksi. Muihin *ääres*-postposition käänkösvastineisiin verrattuna *viere*-vartaloiset postpositiot ovat kaikista neutraaleimpia kun kiintopisteenä on *seinä*.

4.4 Käänkösvastineena *reuna*-vartaloiset postpositiot

Reunalla tai *reunassa* ei ollut yksi sanakirjan antamista käänkösvastineista suomessa, mutta se esiintyi aineistossani verrattain usein, joten päätin analysoida tapaukset oman alaluvun alla. Tapauksia on yhteensä seitsemän, joista elollinen muuttuja on neljässä tapauksessa ja eloton muuttuja kolmessa.

Elollisen muuttujan kanssa kiintopisteinä esiintyy *pelto*, *aukea* ja kahdesti *tie*. Tapauksissa 21 ja 22 muuttuja on elollinen.

23. Tõepoolest, tee ääres kuuse otsas kõlkus taas keegi mees. (A. K.)

Toden totta, tien reunalla kuusen latvassa heilui taas joku mies. (A. K.)

24. Ning ta nägi, et lumi läheb ajades aina edasi, läheb isegi üle selle legendiku, mille ääres Indrek oli lõkke paistel istunud (A. H. T.)

Ja hän näki, että lumi jatkaa seuratessa yhä vain eteenpäin, jatkaa jopa yli sen aukean, jonka reunassa Indrek oli nuotion ääressä istunut (A. H. T.)

Elottomien muuttujien kanssa kiintopisteinä esiintyi *männikkö* ja kahdesti *tori*.

25. Vabrikust paremal on männimetsa ääres üks ja jõe ääres teine elumajade rida. (J. K.)

Tehtaasta oikealla männikön reunassa on rivi asuintaloja ja joen rannalla toinen. (J. K.)

26. Teine asi on, kui su apteek on uue ja uhke torniga raekoja vastas, turuplatsi ääres ja selle nimi on Raeapteek. (I. H.)

On aivan toinen asia, jos apteekkisi on vastapäätä uutta ja uhkeaa, tornilla varustettua Raatihuonetta, torin reunalla, ja sen nimi on Raadinapteekki. (I. H.)

reuna-vartaloinen postpositio näyttää aineistoni valossa saavan kiintopisteen, joka on joko pitkänomainen tai muuten kooltaan suuri. *Tien* ja *torin* voi sanoa olevan selkeästi kaksiulotteisia, samoin *pellon* ja *aukean*, ainoastaan *männikkö* on kolmiulotteinen.

4.5 Käännösvastineena *varte*-vartaloiset postpositiot

varte-vartaloisella postpositiolla käännettyjä tapauksia oli viisi, joista neljässä kiintopiste oli *joki* ja yhdessä *tie*. *Varrella*- ja *varressa*-postpositiot ovat kieliopillistuneet kasvin osaa tarkoittavasta *varsi*-sanasta (Jaakola 1997: 137), siten on loogista, että kiintopiste on pitkänomainen. Postposition spatiaalista käyttöä on liittää se substantiiveihin, jotka ovat *varren* tavoin pitkänomaisia (Haukioja 1991: 70). Yhdessäkään tapauksessa muuttuja ei ollut elollinen.

27. Tema enda vanker koos viljakottidega jäi kurvalt tee äärde maha. (A. K.)

Hänen rattaansa viljasäkkeineen jäivät tien varteen seisomaan. (A. K.)

28. Jõe ääres on ju igal pool heinamaad, tähendab – igal pool elavad inimesed. (A. H. T.)
Joen varressahan on joka puolella heinäniittyjä - toisin sanoen joka puolella asuu ihmisiä. (A. H. T.)

29. kas neil ka on Vargamäe jõe ääres heinamaid (A. H. T.)
 lieneekö heilläkin heinäniittyjä Vargamäen joen varressa. (A. H. T.)

Tapauksissa 28 ja 29 kiintopisteenä on *joki*. Eroiksi kohdan 4.6 tapauksiin koen muuttujien ominaisuudet. Tämän ryhmän tapauksissa kiintopisteenä on *heinäniitty/heinä* ja *ruoho*, jotka voi todeta kasvavan pitkällä alueella pitkin jokea.

4.6 Käännösvastineena *ranta/rannikko*+*sijapäätte* -kaava

Aineistostani nousi esille suuri, 14 tapauksen ryhmä, jossa käännösvastineena toimii kaava *ranta/rannikko*+*sijapäätte*. *Sijapäätte* myötäili tapauksissa viron *ääres*-postposition sijaa. Näissä tapauksissa kiintopiste on aina vesistö. Tämä käännösvastine oli yllätyksellinen, koska *ranta* ei ollut minkään sanakirjan antama käännös *ääres*-postpositiolle eikä Sünonüümisõnastik (viron synonyymisanakirja, SYS: rand, äär, kallas) määrittele nomineja *rand* tai *kallas* synonyymeiksi *äär*-nominille missään konteksteissa. Käännösvastine *ranta/rannikko*+*sijapäätte* esiintyi elollinen muuttujan kanssa yhdeksän kertaa ja elottoman muuttujan kanssa viisi kertaa. Kiintopisteenä toimi erikokoiset vesistöt: *järvi*, *joki* ja *meri*. Tapauksissa 30–32 on elollinen muuttuja.

30. Nad läksid järve äärde (R. R.)
He menivät järven rantaan (R. R.)

31. Eile varahommikul tulin ma pleekaia kaudu järve äärest ujumast. (J. K.)
 Varhain eilisaamuna palasin rannalta uimasta valkaisutarhan kautta. (J. K.)

Tapauksessa 31 *järvi*-kiintopiste on jätetty kokonaan pois suomennoksesta, luultavasti siksi, että *ranta* itsessään viittaa vesistön läheisyyteen.

32. Jah, Melchior teadis neid nimesid, nagu teadis vist iga sadamalinna kodanik siin mere ääres. (I. H.)
 Melchior oli kuullut kaikki nuo nimet kuten varmaan jokainen satamakaupungin asukas tämän meren rannikolla. (I. H.)

Tapauksissa 33 ja 34 muuttuja on eloton.

33. Vabrikust paremal on männimetsa ääres üks ja jõe ääres teine elumajade rida. (J. K.)
Tehtaasta oikealla männikön reunassa on rivi asuintaloja ja joen rannalla toinen.
(J. K.)
34. Nõnda et oma seitsme-kaheksa merepurjekaga ja hulga luupidega kaubasadama seal suure Pärnu jõe ääres vastu Sauga jõe suuet vaatasin ma igatahes üle. (J. K.)
Joten kävin joka tapauksessa katsomassa, millainen oli suuren Pärnun joen rannalla Sauga-joen suuta vastapäätä oleva kauppatatama laivastoineen (J. K.)

Tämä käänösvastine on mielestäni erittäin mielenkiintoinen. Selittääkseni viron *ääres*-postposition käyttöä ikään kuin synonyyminä rannalle, tarkastelin suomen ja viron etymologisten sanakirjojen antamia tietoja *rand*- ja *ranta*-sanojen etymologiasta. Itämerensuomalaisiin kieliin on mahdollisesti voinut vaikuttaa germaaninen sanapesye, johon kuuluu esimerkiksi saksankielinen sana *Rand* 'reuna, laita' (SES: *ranta*). Suomi–saksa-sanakirja (2002: 1009) antaa sanalle *Rand* käänösvastineeksi myös sanan *ääri*. Uskonkin viron mallin olevan perua saksan vaikutuksesta viroon. Myös karjalankielinen sana *ranta* tarkoittaa rantaa sekä reunaa, ja vatjan kielinen sana *ranta* taas rantaa ja äärtä (SES: *ranta*).

4.7 Muut käänösvastineet

Tässä alaluvussa käsittelen sellaiset suomennokset, joita ei ollut huomattavan montaa eivätkä ne noudattaneet mitään VSS:n nimeämää käänösvastinetta. Tällaisia käänösvastineita olivat *edessä*-, *alle*- ja *vasten*-postpositiot sekä kahdesti *juure*-vartaloinen postpositio, kahdesti *kuve*-vartaloinen postpositio, kahdesti *laita*-vartaloinen postpositio ja kolmesti *luo*-vartaloinen postpositio.

35. – – ja Rahvarinde kongressi ajal oli ta koos vanematega istunud hommikust õhtuni raadio ääres nagu liimitud. (R. R.)
– ja Kansanrintaman kongressin aikana hän oli yhdessä vanhempiensa kanssa istunut kuin liimattuna radion edessä aamusta iltaan. (R. R.)

Tapauksessa 35 postpositio *edessä* on luultavasti valikoitunut siksi, että elektronisten laitteiden luona oleminen kuvataan suomessa mielestäni usein 'edessä olemiseksi'. Laitteen etupuoleksi määräytyy Ojutkankaan (2005: 538) mukaan se puoli, joka on ihmisen toiminnan kannalta oleellisin osa laitetta.

36. Ta otsis ja ei leidnud enam taliteed, kust olid millalgi liikunud lumega heinakoormate voodid, jättes heinakõrsi ja -pepri põõsaste äärde (A. H. T.)

Hän etsi, mutta ei löytänyt enää talvitietä, jota olivat aikoinaan kulkeneet lumiset heinäkuormat pudotellen heinänkorsia ja -silppua pensaiden alle (A. H. T.)

Tapauksessa 36 postposition valintaan on luultavasti vaikuttanut kiintopisteen, *pensaan*, muoto, joka on pyöreähkö.

37. Mul on keegi, kes mu kõrva ääres sädistab. (J. K.)

Minulla on joku, joka sirkuttaa korvani juuressa. (J. K.)

Tapauksessa 37 suomennokseen on valittu suomeen vakiintunut ilmaus 'korvan juuressa'. Valintaan on varmasti vaikuttanut kiintopiste *korva*.

38. Vasalli maja on otse vallikraavi ja müüri ääres (I. K.)

Vasallin talo on aivan vallihaudan ja muurin kupeessa (I. K.)

Ojutkangas (2001: 207–208) kuvaa, että suomen *kuve*-postpositio voi kuvata vieressä olemista, kun kiintopiste on horisontaalinen, pitkänomainen ja kaksiulotteinen. Tapauksen 38 kiintopisteinä toimivia *vallihaudaa* ja *muuria* ei voi mielestäni kuvata kaksiulotteisiksi, uskon kuitenkin postposition valintaan vaikuttaneen juuri kiintopisteet ja niiden ominaisuudet.

39. Ta ajas advokaati leti äärde ja tellis viina. (A. K.)

Hän ajoi advokaatin tiskin luo ja tilasi viinaa. (A. K.)

Tapauksessa 39 on paljon samaa tapauksen 9 kanssa, jossa postpositiona toimii *ääreen*, joten koen, että se olisi sopinut tässäkin suomennokseksi. *Luo*-postpositio on kuitenkin yhtä toimiva ja sopiva suomennos.

40. Apteegis oli suur laud ja seinte ääres seisid riulid (I. H.)

Apteekissa oli suuri pöytä ja seiniä vasten nojaavat hylly (I. H.)

Tapauksessa 40 suomentaja valinnut käyttää *hylly*-muuttujan kanssa verbiä *nojata*, luultavasti kääntäjä on kokenut alkuperäiskielisen *seisoa*-verbin käytön elollisuuteen viittaavana suomessa. Verbin myötä looginen valinta postpositiolle on *vasten*.

41. Sel päeval võis Melchiori näha üldse mitmes kohas linnamüüri ääres (I. H.)

Sinä päivänä Melchiorin saattoi nähdä useissa paikoissa kaupunginmuurin laidalla (I. H.)

Tapauksessa 41 *ääres*-postposition suomennokseksi on valikoitunut *laidalla* luultavasti kiintopisteen takia. *Muurilla* on helposti nimettävä laita.

5 Päätäntö

Olen tässä tutkielmassa tarkastellut viron *ääres*-postposition käänkösvastineita suomessa. Aineiston keräsin virolaisista kaunokirjallisista teoksista ja niiden suomennoksista. Aineistossani käänkösvastineina toimivat sanakirjojen antamat vastineet: *ääressä*-, *vierellä*-, *vieressä*-, *varrella*- ja *varressa*-postpositiot sekä sijapäätte. Sanakirjojen antama käänkösvastine *äärellä*-postpositio ei esiintynyt aineistossani kertaakaan. Muut useammin toistuneet käänkösvastineet aineistossani oli *reunalla*- ja *reunassa*-postpositiot sekä *ranta/rannikko*+sijapäätte -kaava. Lisäksi käänköksissä esiintyi harvinaisempina vastineina postpositiot *edessä*, *alla*, *juuressa*, *laidalla*, *kupeessa* ja *luona*. Käänkösvastineiden avulla pyrin löytämään suomen *ääressä*-postposition käyttöön liittyviä rajoitteita ja kuvaamaan suomen ja viron *ääressä*- ja *ääres*-postpositioiden käyttöympäristöjen eroavaisuuksia.

Ääressä-postpositio esiintyi 13 käänköksessä, joista 11:sta muuttuja oli elollinen, yhdessä eloton ja yhdessä muuttuja oli vaikeasti tulkittava. Tapauksissa kiintopisteenä toimi useimmiten *pöytä* tai eräänlaiseksi pöydäksi luokiteltava huonekalu, muita kiintopisteitä olivat *tuli*, *nuotio*, *pata*, *seinä*, *ikkuna* ja *liesi*. Elollisen muuttujan asento oli istuva kahdeksassa tapauksessa. Aineiston valossa *ääressä*-postpositio valikoituu käänkökseen useimmiten silloin, kun kyseessä on elollinen muuttuja. *Ääressä*-postpositiolla prototyyppisesti kuvataan elollisen muuttujan istumista pöydän *ääressä* luultavasti siksi, että *pöytä* on fyysisiltä muodoiltaan ominainen saamaan *ääressä*-postposition.

Aineistossani käytettiin sijapäätettä käänkösvastineena usein suomeen vakiintuneiden ilmausten kanssa, kuten *istuu pöytään* ja *olla valtion rajalla*. Sijapäätteellä suomennetuista tapauksista nousi myös esille esimerkki, jossa viron *ääres*-postpositiolla pystyi kuvaamaan maan ja veden rajaa *ääres*-postpositiolla vedestä päin, en itse koe saman olevan mahdollista suomessa. *viere*-vartaloineen postpositio valikoitui aineistossani usein *seinä*-kiintopisteen kanssa. Uskon tämän johtuvan siitä, että seinällä ei mielletä olevan samanlaista äärtä kuin esimerkiksi pöydällä ja siksi *ääressä*-postposition käyttö tuntuu hieman luonnottomalta. *reuna*-vartaloiset postpositiot saivat joko pitkänomaisen tai muuten kooltaan suuren kiintopisteen, kuten *tie* ja *tori*, samoin *varte*-vartaloiset postpositiot saivat pitkänomaisen kiintopisteen, mikä on loogista kasvin osasta, *varsi*-sanasta, kieliopillistuneelle postpositiolle. Aineistossa nousi itselleni täysin yllättävä käänkösvastine *ranta/rannikko*+sijapäätte -kaava. Tämä käänkösvastine esiintyi silloin, kun kiintopisteenä oli jokin vesistö. Uskon, että

vironkielisissä virkkeissä näkyy saksan kielen vaikutus. Nykysaksassa esiintyy *Rand-* substantiivi, joka tarkoittaa reunaa, laitaa ja myös äärtä.

Tutkimukseni on yksisuuntainen, eli olen tarkastellut ainoastaan virosta suomeen käännettyjä tapauksia, joissa on esiintynyt *ääres*-postpositio. Tämän seikan myötä, tutkimukseni ei voi suoraan vastata tutkimuskysymykseen: mitä rajoitteita suomen *ääressä*-postpositiolla on. Tutkimus antaa kuitenkin suuntaviivaa, millaisia rajoitteita *ääressä*-postpositiolla mahdollisesti on, esimerkiksi sen, että eloton muuttuja on luultavasti elollista muuttujaa harvinaisempi.

Tulevassa pro gradu -työssäni olen aikeissa jatkaa tämän aiheen tiimoilta. Olen kiinnostunut tietämään, millaisia tuloksia syntyisi, kun tarkastelisi viro–suomi-käännösten lisäksi suomi–viro-käännöksiä ottaen mukaan myös suomen *äärellä*-postposition sekä mahdollisesti muita viron läheisyyteen viittaavia postpositioita. Näkisin myös kyselytutkimuksen antavan uusia vastauksia sekä *ääressä*- että *ääres*-postposition käytöstä.

Lähteet

Aineslähteet

- Hargla, Indrek 2010. *Apteeker Melchior ja Oleviste mõistatus*. Kirjastus Varrak, Tallinna.
- 2011. *Apteekari Melchior ja Olevisten kirkon arvoitus*. Käänt. Jouko Vanhanen. Moreeni, Helsinki.
- Kivirähk, Andrus 2000. *Rehepapp ehk november*. Kirjastus Varrak, Tallinna.
- 2002. *Riihiukko eli marraskuu*. Käänt. Kaisu Lahikainen. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.
- Kross, Jaan 1978. *Keisri hull*. Eesti Raamat, Tallinna.
- 2010. *Keisarin hullu*. Neljäs, korjattu painos. Käänt. Juahni Salokannel. WS Bookwell Oy, Juva.
- Raud, Rein 2015. *Täiusliku lause surm*. Mustvalge Kirjastus, Tallinna.
- 2016. *Täydellisen lauseen kuolema*. Käänt. Hannu Oittinen. Like kustannus Oy, Helsinki.
- Ristikivi, Karl 1991. *Hingede öö*. Eesti Kirjanike Kooperatiiv, Lund.
- 2022. *Sielujen yö*. Käänt. Jouko Vanhanen. Enostone kustannus, Vantaa.
- Tammsaare, Anton Hansen 1936. *Tõde ja õigus V*. Noor-Eesti, Tartto.
- 2013. *Totuus ja oikeus V – Kotiinpaluu*. Käänt. Juhani Salokannel. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.

Tutkimuskirjallisuus

- Aikio, Ante 2022. Proto-Uralic. Bakró-Nagy, Marianne – Laakso, Johanna – Skribnik, Elena (toim.) *The Oxford guide to the Uralic languages*. Oxford University Press, New York, s. 3–27.
- Anttila, Raimo 1989. *Historical and comparative linguistics*. Toinen, korjattu painos. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Böger, Joachim – Diekmann, Helmut – Lenk, Hartmut – Schröder, Caren 2002. *Suomi–saksa-sanakirja*. WSOY, Helsinki
- Dryer, Matthew S., 2013 Relationship between the order of object and verb and the order of adposition and noun phrase. The World Atlas of Language Structures Online. Saatavissa: <http://wals.info/chapter/95>. Viitattu 17.1.2024.
- Eesti keele instituut 2009. Vadja keele sõnaraamat. [Verkkójulkaisu] Viitattu: 15.4.2024. Saatavissa: <https://portaal.eki.ee/dict/vadja/>.

- EKSS = Langmets, Margit – Tiits, Mai – Valdre, Tiia – Veskis, Leidi – Viks, Ülle – Voll, Piret 2009. Eesti keele seletav sõnaraamat. [Verkkoversio.] Eesti Keele Instituut, Tallinn. Viitattu 4.12.2023. Saatavissa: <https://www.eki.ee/dict/ekss/ekss.html>.
- EVE = Suomen vanhimman sanaston etymologinen sanakirja. 2024. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 30.5.2024. Viitattu 15.4.2024. Saatavissa: <https://sanat.csc.fi/wiki/EVE:kansa>.
- Grünthal, Riho 2003. *Finnic adpositions and cases in change*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 244. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki. Saatavissa: <https://www.sgr.fi/sust/sust244/sust244.pdf>.
- 2004. Itämerensuomalaisten kielten erilaisuus ja samuus. Väitöksenalkajaisesityelmä Helsingin yliopistossa 17. joulukuuta 2003. *Virittäjä* 108, s. 102–105.
- Hakulinen, Lauri 1979. *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Neljäs, korjattu ja lisätty painos. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.
- Harris, Alice – Campbell, Lyle 1995: *Historical syntax in cross-linguistic perspective*. Cambridge University Press.
- Haukioja, Timo 1991. Varsi-sanue kognitiivisen semantiikan valossa. *Sananjalka* 33, s. 67–75. DOI: <https://doi.org/10.30673/sja.86533>.
- Hopper, Paul & Elisabeth Closs Traugott 1993: *Grammaticalization*. Cambridge University Press.
- Huhtala, Atte 2023. *Kohti, vasten ja päin – kohdegrammien semantiikkaa itämerensuomessa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto kieli- ja käännöstieteiden laitos, Turku. Saatavissa: URN: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/174949/Atte%20Huhtala_pro%20gradu.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Huomo, Tuomas – Peiponen, Piia 2013. Adpositiot, liike ja dynamiikka: mikä erottaa muotoja vieressä ja vierellä? *Folia Uralica Debrenciensia* 20: 73–86. Saatavissa: https://finnugor.arts.unideb.hu/fud/fud20cikkek/06_huumo.pdf.
- ISK = Hakulinen, Auli – Vilkun, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004. *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Itkonen, Esa 1998. Mitä on 'kieliopillistuminen'? – Anneli Pajunen (toim.) *Kieliopillistumisesta, analogiasta ja typologiasta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

- Jaakola, Minna 1997. Genetiivin kanssa esiintyvien adpositioiden kieliopillistumisesta – Tapani Lehtinen – Lea Laitinen (toim.) *Kieliopillistuminen. Tapauksia suomesta*. Kieli 12. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KS = Kielitoimiston sanakirja. 2024. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 19.3.2024. Viitattu: 2.4.2024. Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/>.
- Kokla, Paul – Laanpere, Helga – Mäger, Mart – Pikamäe, Arno 2007. *Eesti-soome sõnaraamat – virolais-suomalainen sanakirja*. Neljäs painos. Kirjastus Valgus, Tallinna.
- Kotimaisten kielten keskus – Eesti keele institut. [Verkkójulkaisu.] *Viro–suomi-sanakirja*. Saatavissa: <https://www.eki.ee/dict/efi/>.
- Lehmann, Christian 1985. Grammaticalization: Synchronic variation and diachronic change. *Lingua e Stile* 20, s. 303–318.
- Luodonpää-Manni, Milla – Ojutkangas, Krista 2020. Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus – Luodonpää-Manni, Milla – Hamunen, Markus – Konstenius, Reetta – Miestamo, Matti – Nikanne, Urpo – Sinnemäki, Kaius (toim.) *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Ojutkangas, Krista 1998. Itämerensuomalainen näkökulma kieliopillistumiseen. *Sananjalka* 40. Viitattu: 17.1.2024. Saatavissa: <https://journal.fi/sananjalka/article/view/86597>.
- 2000. Ruumiinosannimien kieuoillistumisesta suomessa ja virossa. *Virittäjä* 104, s. 2–22.
- 2001. *Ruumiinosannimien kieliopillistuminen suomessa ja virossa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- 2005. Viittauskehukset ja tarkastelunäkökulmia – miten sijaintia perusakselilla kuvataan? *Virittäjä* 109, s. 525–551.
- Remes, Hannu 2015. *Viron kielioppi*. Finn Lectura, Helsinki.
- Ruutma, Mirjam 2016. *Kaassõnad eesti muretes*. [Verkkodokumentti] Viitattu 29.10.2023. Maisterintutkinto. Tartu ülikool eesti ja üldkeeleteaduse instituut. Saatavissa: <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/a45ebe1f-ef94-4611-8816-a83013bb854b/content>.
- Saukkonen, Pauli – Haipus, Marjatta – Niemikorpi, Antero – Sulkala, Helena 1979. *Suomen kielen taajuussanasto*. WSOY, Porvoo.
- SES = Suomen etymologinen sanakirja. 2023 Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 5.12.2023. Viitattu: 4.5.2024. Saatavissa: <https://kaino.kotus.fi/ses/>.
- SYS = Sünonüümisõnastik. 2007. Saatavissa: <https://www.eki.ee/dict/sys/>.

Tupakka, Mirka 2022. *Luona, ääressä, kohdalla ja vieressä* – Unkarin kielen adessiivin käännösvastineet suomen kielessä. Maisterintutkielma. Helsingin yliopisto Unkarin kieli ja kulttuuri. URN: <https://core.ac.uk/reader/548721900>.

Veismann, Ann 2011. Kaassõnade uurimisest. *Oma Keel* 22, s. 5–11.

Viks, Liis 2020. Suomen kohdalla-, kohdalle- ja kohdalta-grammien merkitykset ja käännösvastineet viron kielessä. [Verkkodokumentti.] Pro gradu. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. URN: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020062646000>.

VSS = Kotimaisten kielten keskus – Eesti keele institut. *Viro–suomi-sanakirja*.

[Verkojulkaisu.] Viitattu 12.11.2023. Saatavissa: <https://www.eki.ee/dict/efi/>